

ALKOHOL + VÅLD = SANT

Hur minskar vi alkovåldet?

En rapport från IOGT-NTO

Omarbetad upplaga 2010

MINSKA
ALKOVÅLDET!

IOGT-NTO

Text: Peter Moilanen
Grafisk form: IOGT-NTO:s kommunikationsenhet
Tryck: Sandvikens Tryckeri 2010

Alkohol + våld = SANT – Hur minskar vi alkovåldet?

Alkohol och våld hänger ihop. Men vilka kostnader för det med sig för oss skattebetalare? Med vilka åtgärder minskar vi alkovåldet i samhället? Är allmänheten i så fall medvetna om detta?

Det finns ett samband mellan alkohol och våld

Att det finns ett samband mellan alkohol och våld är inte bara en känsla. Olika undersökningar visar också detta samband. Brottsförebyggande rådet, BRÅ, menar i en studie från 2007 att gärningspersonerna var berusade vid 70 procent av misshandelstillfällena mot män. Sveriges Radio P1 visade i sitt program Kaliber att av 282 rättegångsdomar var gärningsmännen berusade av alkohol vid 78 procent av fallen.

Antalet anmälda misshandelsfall mot vuxen över 15 år har ökat markant de senaste tio åren. 1995 var antalet cirka 54 000 jämfört med cirka 84 000 år 2008, en ökning med 56 procent (Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007, BRÅ). Det finns även ett betydande mörkertal. Under samma period har alkoholkonsumtionen ökat med cirka 20 procent. Ökningen beror även på andra orsaker som till exempel befolkningsökning och fler som anmäler misshandelsbrott. Det finns dock skäl att misstänka att alkoholkonsumtionsökningen har sin del i detta.

Vilka kostnader för våldet med sig?

Olika samhällsekonomiska studier visar att alkoholens kostnader för samhället ligger mellan 29 och 156 miljarder kronor årligen. Undersökningen som visar 29 miljarder kronor är gjord av SoRAD och avser år 2002 medan undersökningen som visar 156 miljarder kronor är gjord av nationalekonomen Anders Johnson och avser år 2006.

Samhällsekonomiska studier tar hänsyn till svårräknade variabler som produktionsbortfall och annat. Frågan är vad det alkoholrelaterade våldet kostar i faktiska kronor och ören för svenska skattebetalare. Vad kostar sjukhusvård, fängelse, polis och domstolsväsende? Även här visar det sig att siffrorna är olika och att studierna ofta använder sig av försiktighetsprincipen. SoRAD kom fram till summan 1 598 miljoner, det vill säga 1,6 miljarder kronor (se tabell 1). SoRAD anser att detta är lågt räknat och att den verkliga summan är betydligt högre. Dock är även detta en

hög summa som svenska skattebetalare får betala för att människor konsumerar alkohol. För att sätta det i ett perspektiv rör det sig om 4,4 miljoner kronor per dag eller motsvarande över 3 500 anställda inom offentlig sektor. Läger man dessutom till det produktionsbortfall som blir av den misshandlade som inte kan förvärvsarbeta eller den som är dömd och sitter i fängelse i stället för att arbeta blir summan åtskilligt högre.

TABELL 1	
Sjukvårdskostnader misshandel och våldtäkt (offer)	45 miljoner kr (män 37,3 miljoner kr, kvinnor 7,9 miljoner kr)
Fängelsekostnader mord och dråp	190 miljoner kr
Fängelsekostnader misshandel	284 miljoner kr
Fängelsekostnader våld och hot mot tjänsteman	44 miljoner kr
Fängelsekostnader våldtäkt	75 miljoner kr
Polis och rättsväsende mord, misshandel, våld och hot mot tjänsteman samt våldtäkt	960 miljoner kr
Totalkostnad	1598 miljoner kr

KÄLLA: TILL VILKET PRIS? OM ALKOHOLENS KOSTNADER OCH HÄLSOEFFEKTER I SVERIGE 2002, SORAD FORSKNINGSRAPPORT NR 37, 2006

När sker misshandel i samhället?

Brottsförebyggande rådet har i en rapport tittat närmare på vilka dagar det högsta antalet anmälda misshandelsbrott sker (se tabell 2). Rapporten visar att storhelger och helgdagar dominerar. Nyårsafton och Valborg är de två enskilda dagar då flest anmälningar om misshandel inkommer. Lördag, söndag och fredag är de tre enskilda dagar som berör flest misshandelsfall i genomsnitt. Huvuddelen av brotten dessa dagar har ägt rum under natten mot lördag respektive natten mot söndag. Måndag, tisdag och onsdag sker lägst antal fall av misshandel. Det är tydligt att det alkoholrelaterade våldet sker när krog- och utelivet är som tätast.

TABELL 2	
Antal anmälda misshandelsbrott per dag år 2006	
TILLFÄLLE	UNGEFÄRLIGT ANTAL
NYÅR	590
VALBORG	540
LÖRDAG I SAMBAND MED LÖN	400
LÖRDAG	350
PINGST	320
ALLA HELGONS DAG	310
SÖNDAG	300
MIDSOMMAR	290
PÅSK	240
FREDAG I SAMBAND MED LÖN	220
FREDAG	210
MEDELTAL	207
NATIONALDAGEN	200
SKÄRTORS DAG	190
KRISTI HIMMELSFÄRDS DAG	190
TRETTONDAG	180
TORS DAG	150
JUL	140
LUCIA	135
ONSDAG	130
TISDAG	125
MÅNDAG	120

KÄLLA: MISSHANDEL PER DAG OCH TID PÅ DYGNET, ÅREN 2002, 2004 OCH 2006, BRÅ

Hur sänker vi kostnaderna för våldet?

Bred internationell forskning visar att samhällets total konsumtion av alkohol har betydelse för hur många alkoholrelaterade skador vi ser. Om skadorna ska minskas måste alla dricka mindre alkohol, inte bara de som dricker mest. Detta gör att de effektivaste åtgärderna för att minska alkoholkonsumtionen är de som berör hela

befolkningen. De effektivaste åtgärderna är höga priser och begränsad tillgänglighet. Priset påverkas främst genom skatt, medan tillgängligheten kan begränsas på många olika sätt. Det handlar om antalet ställen där alkohol får säljas, i praktiken antalet systembolagsbutiker och antalet serveringstillstånd. Vidare handlar det om öppettider, att upprätthålla åldersgränser och att inte servera dem som är uppenbart berusade.

Är allmänheten medvetna om hur kostnaderna för alkoholen kan sänkas?

Det effektivaste sättet att minska alkolvåldet och misshandel är att sänka totalkonsumtionen av alkohol i samhället. Frågan är om allmänheten är medvetna om detta? Är det kanske så att många värnar sin frihet att få ta sig en öl på krogen när de vill, framför att visa solidaritet med dem som inte klarar av det, eller med dem som upplever obehag på krogen? Vi bad opinionsinstitutet Novus Opinion att ta reda på detta. Frågan som ställdes till allmänheten under perioden 18–23 februari 2010 var: "Tror du att en minskning av alkoholkonsumtionen i samhället skulle leda till en minskning av antalet misshandelsfall?"

Svaret blev följande:

Ja, absolut: 55 procent

Ja, kanske: 35 procent

Nio av tio anser alltså att en minskning av alkoholkonsumtionen leder till färre misshandelsfall. Sambandet är inte okänt, utan det har ett kraftfullt stöd hos allmänheten. Frågan är om de beslutande politikerna i våra kommuner och riksdag vågar stå upp för den politik som vi genom forskning vet minskar våldet. De har allmänhetens stöd, men kanske inte alla krogägare och alkoholproducenter.

Vi menar att det räcker nu. Sverige behöver inte fler krogar som har öppet längre. Vi behöver inte mer alkoholreklam eller införsel av alkohol. I stället behöver vi:

- Bättre tillsyn av krogarna gällande ordning och nykterhet.
- Fler alkoholfria miljöer.
- Stöd till de barn som växer upp i beroendemiljöer.
- Stopp för alkoholreklamen och sponsringen.
- Mer resurser till det förebyggande arbetet.
- Sänkt totalkonsumtion av alkohol.
- Ingen försäljning av alkohol i gårdsbutikerna.

På många sätt har alkoholpolitiken inte tagits på allvar de senaste tjugo åren. Många fina ord har sagts, inte minst om hur vi ska värna ungdomarna och barnen i beroendemiljöer. Samtidigt har den praktiska politiken liberaliserat alkoholen och på det sättet ökat problemen.

Se mer på www.minska-alkovaldet.nu.

IOGT-NTO

Box 12825, 112 97 Stockholm • Telefon: 08-672 60 00
E-post: info@iogt.se • www.iogt.se